

SEÇİM TARTIŞMALARI VE HALİFE HAFTER'İN İSTİKRAR KARŞITI GİRİŞİMLERİ

FUAT EMİR ŞEFKATLİ

Araştırma Asistanı **ORSAM**

“

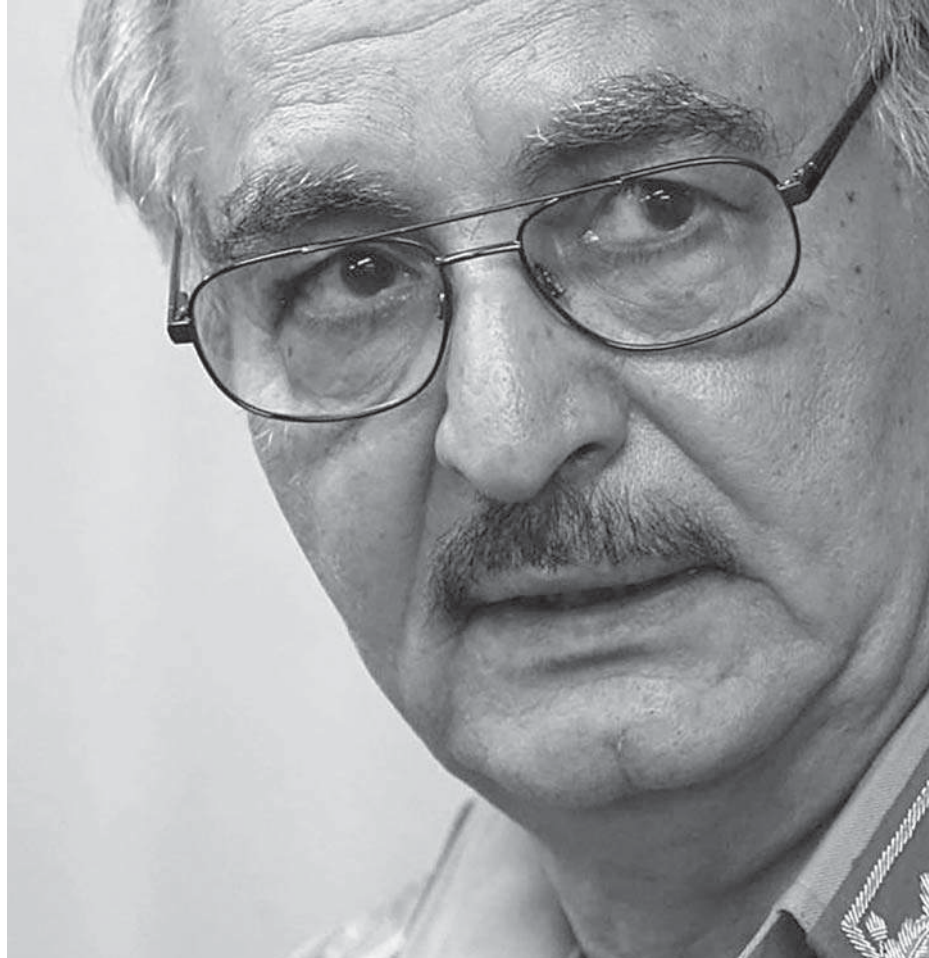
Başbakan Abdülhamid Dibeybe'nin ülkenin doğusunda, Bingazi özelinde yaşadığı meşruiyet krizine bir yenisini eklemeye çalışan Halife Hafter, bu yolla seçim öncesi anayasa ve bütçe tartışmalarının yaşandığı bir dönemde sahadaki etkisini göstermeye çalışmıştır.

”

Geçici hükümetin kurulmasıyla birlikte siyasi çözüm sürecine giren Libya'da 24 Aralık seçimleri yaklaştıkça sıcak gelişmeler yaşanmaktadır. Yaşanan gelişmeleri daha iyi analiz etmek adına 29 Mayıs tarihinde Karama/Onur Operasyonu'nun 7.yılı kapsamında Bingazi'de gerçekleşen askerî tören veya başka bir deyişle meşru Trablus hükümetini devirmeyi amaçlayan Halife Hafter'in “güç gösterisi” önemli bir başlangıç olarak görülebilir. Ülkenin güney ve doğu bölgelerinden farklı milis grupların katıldığı tören esnasında söz alan sözde Libya Ulusal Ordusu (LUO)

Sözcüsü Ahmet Mismari, “LUO'ya bağlı tüm askerî birliklerin vatani korumaya hazır olduklarını göstermek için askerî törene katıldıklarını” ifade etmiş, tören aracılığıyla 2014 yılında ilan edilen ordunun ne denli kuvvetli olduğunu Libya halkına gösterdiklerini

belirtmiştir. Millî Birlik Hükümeti (MBH) ve Başkanlık Konseyi adına herhangi bir yetkilinin katılım göstermediği tören, meşruiyet açısından oldukça zayıf bir temele otursa da törenin içinde barındırdığı mesajlar millî uzlaşma sürecine giren ülkede ileriye dönük bazı

risk ve tehditlerin ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu bağlamda Halife Hafter, her ne kadar Libya Siyasi Diyalog Forumu (LSDF) sonuçlarını desteklemiş görünse de hâlen askerî alternatifi güçlü bir seçenek olarak elinde tuttuğunu göstermektedir. Çeşitli yerel ve uluslararası basın organlarına yansıyan görüntülerde bazı Çad ve Sudanlı yabancı paralı askerlerin de törende hazır bulunduğu anlaşılmaktadır.

Son zamanlarda gerek Avrupa Birliği (AB) ülkeleri gerekse ABD gibi bölge dışı aktörler sıkça yabancı paralı askerlerin Libya'dan tahliye edilmesi meselesi üzerinde dur-

maktadır. Bu kapsamda, Halife Hafter'in 23 Ekim 2020 tarihinde 5+5 Ortak Askerî Komitesi tarafından alınan kararları dikkate almadığı ve seçimlerin gerçekleşmesi noktasında temel engellerden biri olarak görülen yabancı/paralı askerleri kendi güvenlik kaygıları sebebiyle kullanmaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

SEBHA'DA GERÇEKLEŞEN TERÖR SALDIRISI VE CEZAYİR SINIRINI KAPATMA GİRİŞİMİ

6 Haziran tarihinde Libya'nın güneyinde, Sebha kentindeki polis kontrol noktasına düzenlenen

bombalı intihar saldırısında 2 Libyalı güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş ve 5 kişi yaralanmıştır. Kısa bir süre sonra saldırıyı DAEŞ terör örgütünün üstlendiği açıklanmıştır. Saldırıların gerçekleştiği tarihten 10 gün sonra açıklamalarda bulunan Başkanlık Konseyine bağlı Sebha Askerî Bölgesi Komutanı Ahmet Utaybi, Hafter'e bağlı birliklerin konuşlu oldukları doğu kentlerinden yüzlerce silahlı araçlarla birlikte ülkenin güneyine doğru hareket ettiklerini ve Tamanhint Hava Üssü'ne ulaştıklarını ifade etmiştir.

“

29 Mayıs tarihinde gerçekleşen askerî törenin bir devamı niteliğinde algılanan hamlesiyle Hafter, askerî anlamda ülkedeki ağırlığını göstermek ve seçim öncesi yaşanan adaylık tartışmalarına misilleme yapmak istemiştir. Bu anlamda, son dönemde seçimlerin halk tabanlı mı yoksa parlamento tabanlı mı olacağı tartışmalarının yanında seçim tarihinin ileri bir tarihe ertelenmesi ihtimali ön plana çıkmaktadır.

”

20 Haziran tarihinde ise Hafter'e bağlı LUO, 1000 km'lik Libya-Cezayir sınırını kapattıklarını duyurmuştur. Hafter, bu hamlesiyle birlikte 2.Berlin Konferansı öncesinde katılımcı taraflara mesaj vermeyi amaçlamıştır. Başbakan Abdülhamid Dibeybe'nin ülkenin doğusunda, Bingazi özelinde yaşadığı meşruiyet krizine bir yenisini ek-

lemeye çalışan Halife Hafter, bu yolla seçim öncesi anayasa ve bütçe tartışmalarının yaşandığı bir dönemde sahadaki etkisini göstermeye çalışmıştır. 29 Mayıs tarihinde gerçekleşen askerî törenin bir devamı niteliğinde algılanan hamlesiyle Hafter, askerî anlamda ülkedeki ağırlığını göstermek ve seçim öncesi yaşanan adaylık tartışmalarına misilleme yapmak istemiştir. Bu anlamda, son dönemde seçimlerin halk tabanlı mı yoksa parlamento tabanlı mı olacağı tartışmalarının yanında seçim tarihinin ileri bir tarihe ertelenmesi ihtimali ön plana çıkmaktadır. Buna ek olarak mevcut anayasa, çifte vatandaşlık statüsü ve geçmişte herhangi bir askerî görev alınması gibi durumları başbakanlığa aday olacak kişilerde bulunmaması gereken özellikler olarak nitelenebilir. Bu iki önemli husus, aynı zamanda bir ABD vatan-dışı olan Halife Hafter'in önünde aşması gereken önemli engeller olarak gösterilebilir.

Ancak bazı uzmanlara göre, Hafter'in Sebha müdahalesinde farklı yerel dinamiklerin etkisine rastlanmaktadır. SWP'nin Libya Araştırmacısı Wolfram Lacher, Sebha kentinde yaşanan gelişmelerin LUO'ya bağlı 116. Tugay'ın önceki Komutanı Mesut Ciddu ve Hafter'in oğlu Saddam Hafter arasında yaşanan bir anlaşmazlıktan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Lacher, Ciddu'nun Saddam Hafter ile ülkenin güneyindeki uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinde yaşadığı anlaşmazlıklar sonucunda LUO'dan ayrılmaya zorlandığını ve bunun sonucunda MBH'ye yanaştığını belirtmiş, Başkanlık Konseyinin ise Ciddu'yu Sebha'daki birliklerinin

komutanı olarak atadığını duyurmuştur. Bilindiği üzere kaçakçılık (uyuşturucu, silah ve insan) gelirleri LUO'nun en önemli maddi kaynakları arasında yer almaktadır.

“

5+5 Ortak Askerî Komitesinin mutabık kaldığı ateşkes anlaşmasının gereği olarak Misrata-Sirte sahil yolunun temizlenmesi, mart ayında göreve gelen MBH'nin de temel öncelikleri arasında yer almıştır.

”

MİSRATA-SİRTE SAHİL YOLUNUN YENİDEN AÇILMASI VE HAFTER KANADINDAN TEPKİLER

Başbakan Dibeybe, Sebha kentinde sıcak gelişmelerin yaşandığı 20 Haziran gününde katıldığı tören ile Sirte-Misrata sahil yolunun yeniden açıldığını duyurmuştur. Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed Menfi'nin de katıldığı tören sonrasında Dibeybe, Twitter hesabından yaptığı açıklamada, “Lib-

ya halkının geçmiş açılarını unutup yeni bir sayfa açacağız” ifadelerini kullanmış, atılan bu adımın Hafter ve Rus güvenlik şirketi Wagner'e bir mesaj maiyetinde olduğunu kaydetmiştir. Paralı askerlerin bir an önce bölgeden çıkarılması için bir süre tanıdıklarını vurgulayan Başbakan Dibeybe, “yakında Sirte'de buluşacağız” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamaların ardından bazı LUO yetkilileri Dibeybe'nin açıklamalarının gerçeği yansıtmadığını ve kötü sonuçlar doğurabileceğini ifade etmiştir. Özellikle Sirte ve Cufra hattında Rus Wagner askerî personellerinin yanı sıra Hafter'e bağlı paralı askerlerin varlığı ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bu kapsamda Hafter kanadından gelen açıklamalar, ilerleyen günlerde sahil yolunun güvenliği noktasında kaygıların yeniden artmasına yol açabilecektir. Bilindiği gibi 5+5 Ortak Askerî Komitesinin mutabık kaldığı ateşkes anlaşmasının gereği olarak Misrata-Sirte sahil yolunun temizlenmesi, mart ayında göreve gelen MBH'nin de temel öncelikleri arasında yer almıştır.

MUHAMMED KANİ SUIKASTI

27 Temmuz tarihinde gerçekleşen Muhammed Kani suikastı ise Hafter ve LUO'nun kirli ittifak yapısını ve yaklaşan seçimler öncesi Bingazi'deki güvenlik ortamını göstermek adına oldukça önemlidir. 2019 Trablus saldırısında stratejik konumu gereği Tarhuna kentini kontrol eden Kaniyat ailesi, Halife Hafter'in en sadık müttefiklerinden birisiydi. Başkent Trablus'a yönelik işgal girişiminin başarısız olmasının ardından Ulusal Mütakat Hükümeti'ne (UMH) bağlı güçler tarafından ele geçirilen Tarhuna'da, Kayıp Kişileri Arama ve Tanımlama kamu kuruluşu tarafından yapılan açıklamada Ocak 2021 itibarıyla 28 toplu mezara ve 150'den fazla sivilin cansız bedenine ulaşıldığı açıklanmıştır. Sayısız insan hakları ihlali ve savaş suçuna adı karışan Muhammed Kani'nin Bingazi'de öldürülmesinin arkasında Hafter'in oğlu Saddam Hafter'e bağlı milislerin olduğu iddia edilmektedir.

Nisan ayındaki Mahmud Verfelli suikastına benzer olarak Muhammed Kani hadisesinde de Hafter, kendi bünyesindeki tartışmalı kişileri elimine ederek bir taraftan halk nezdinde sempati kazanmak diğer taraftan ise ileriye dönük olası yargılanmaların önüne geçmek istemektedir. Çünkü Tarhuna'da yaşananlar 24 Aralık seçimlerinde adaylığını koymak isteyen Hafter için uluslararası anlamda yargılanma yolunu açabilir. Tabiri caizse Hafter'in içindeki çürük yumurtaları temizleme stratejisi, orta-uzun vadede oluşabilecek bas-kıları kırmak üzerine bina edil-

miştir. Öyle ki ABD'nin bir süre önce Kani ailesine yönelik yaptırımlar uygulamaya başladığını açıklaması ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) tarafından Tarhuna'daki toplu mezarlara yönelik başlatılan soruşturmalar, hâlihazırda anayasal adaylık kriterlerine takılan Hafter'i kaygılandırmış olabilir. Diğer taraftan Hafter, siyasi sürecin hız kazandığı Libya'da en azından ülkenin doğusundaki askerî pozisyonunu korumak niyetindedir. Bu doğrultuda Libya halkının gözünde meşruiyet kazanma adına en önemli müttefiklerinden birisini gözden çıkardığını söylemek mümkündür.

SON AÇIKLAMALAR VE ARTAN GERİLİM

Libya ordusunun 81. kuruluş yıl dönümünde yaptığı açıklamalarda sözde LUO'nun herhangi bir otoriteye tabi olmayacağını ifade eden Halife Hafter'in son dönemde alevlenen bütçe tartışmalarında da Akile Salih üzerinde baskısını artırdığı gözlemlenmektedir. Bilindiği gibi Salih, geçtiğimiz hafta seçimlerin belirlenen tarihte gerçekleşmemesi durumunda geçmişte olduğu gibi paralel bir hükümet kurulabileceğini ifade etmişti. LUO için ayrılması beklenen 550 milyon dolarlık kaynağın bütçeye eklenmemesi hâlinde hükümet tarafından parlamentoya sunulan son taslağın kabul edilmeyeceğini belirten Salih'in Hafter'in etkisi altında Dibeybe'yi zor bir duruma soktuğu söylenebilir.

Tüm bu bilgilerin ışığında MBH'nin göreve gelmesiyle birlikte uluslararası anlamda ciddi bir destek gören millî uzlaşma süreci, Hafter'in

uzun vadeli çıkarlarına ters düşmektedir. Bu kapsamda, elindeki askerî ve siyasi imkânları her fırsatta sürecin aksaması adına kullanmaktan çekinmeyen Hafter, ülkenin doğusundaki etki ve gücünü elinde tutmak istemekte, bu yolla Dibeybe hükümetinin önüne çeşitli krizler çıkarmaktadır. Bu yöndeki girişimlerini 23 Haziran tarihinde ikincisi düzenlenen Berlin Konferansı öncesi sahaya süren Halife Hafter, ülkenin güneyinde geçtiğimiz ay Çadlı paralı askerlerle gün yüzüne çıkan güvenlik krizini bir fırsat olarak görmüş ve terörle mücadele altında meşru güvenlik organlarını hiçe sayarak askerî angajmanını artırmak istemiştir. Bu doğrultuda önce bölgeye ciddi sayıda milis sevkiyatı yapmış, daha sonrasında 1000 km'lik Cezayir-Libya sınırını kapattığını duyurarak halk nezdinde MBH'nin meşruiyetini ve etkisini sorgulanır hâle getirmeyi planlamıştır.

Bununla beraber, Tobruk merkezli Temsilciler Meclisi (TM) üyelerine yönelik ziyaretlerini sıklaştıran Hafter, TM üzerindeki nüfuzunu kullanmak suretiyle bütçe görüşmelerinin aksamasına yol açmaktadır. Hafter, bütçe görüşmelerinin aksamasını MBH'ye karşı elindeki bir koz olarak değerlendirmektedir.

Halife Hafter'in benzer reaksiyonları, Libya krizine yönelik çözüm arayışında olan pek çok uluslararası toplantı öncesinde de kendini göstermiştir. Sonuç olarak, Hafter'in müzakere masasından ve siyasi diyalogdan uzak kaldıkça aynı tepkileri verdiğini görmek mümkündür. ■